

ELSEVIER SENIOREN NIEUWSBRIEF

ES NIEUWSBRIEF 82

Pensioenoverleg stukgelopen

Pensioenfederatie vraagt om flexibiliteit rekenrente

Nadat eerst minister Koolmees en vervolgens premier Rutte zich met de slepende onderhandelingen over een nieuw pensioenstelsel gingen bemoeien, zijn die compleet stukgelopen. Voor gepensioneerden blijft indexering hierdoor voorlopig achter de horizon verborgen. De Pensioenfederatie vraagt flexibiliteit van Koolmees inzake de rekenrente.

In november werden de lang slepende onderhandelingen tussen vakbonden en werkgevers over een nieuw pensioenstelsel plotseling Chefsache, zoals de Duitsers dat noemen wanneer de baas zich ermee moet bemoeien. Premier Rutte zelf schoof toen namelijk aan bij de besprekingen. Een dergelijke manoeuvre betekent meestal dat een akkoord dichtbij is, maar nu resulteerde dit in het tegendeel.

Begin november hadden de vakbonden de onderhandelingen op scherp gezet, door als keiharde voorwaarde voor een akkoord een hogere rekenrente te eisen. Eerder hadden de bonden het al voor elkaar gekregen dat er niet meer over persoonlijke pensioenpotjes werd gesproken. Van regeringskant werden hun ook nog twee kluisen voorgehouden: een langzamere

stijging van de AOW-leeftijd en een lagere boete voor vroegpensioenregelingen.

Rutte aan tafel

Tot vroeg in de ochtend van 16 november zat Mark Rutte aan tafel omdat er volgens het kabinet nu eindelijk eens een pensioenakkoord moest komen. Dat de premier er tijd voor maakte, toont het belang voor hem en zijn kabinet. Dat noemde op Prinsjesdag een nieuw pensioenstelsel zelfs een van de belangrijkste doelen. Bovendien kon Rutte III wel eens een succes gebruiken, na het fiasco met de dividendbelasting en met Provinciale Statenverkiezingen in het vooruitzicht die volgens peilingen op een ramp dreigen uit te lopen voor de coalitie.

Minister Wouter Koolmees ging Rutte al voor, toen hij een maand eerder bij de besprekingen ging zitten waar maar geen eind aan lijkt te komen. Ook voor hem staat veel op het spel, omdat hij bij zijn aantreden hervorming van de pensioenen een van de speerpunten van zijn mi-

nisterschap noemde.

Koolmees blijkt een vakminister die het liefst op de achtergrond werkt. Aan speculaties in de media heeft hij geen behoefte. Hij ging ook langs bij oppositiepartijen SP, PvdA en GroenLinks omdat die goede banden hebben met de bonden. Steeds als Koolmees om commentaar gevraagd werd, hield hij zich welbewust op de vlakte, om geen voeding te geven aan de veelheid van commentaren. Er wordt wel gezegd dat Nederland 17 miljoen bondscoaches heeft, maar op pensioengebied wemelt het ook van experts die niet aarzelen met oplossingen te komen.

Rekenrente

De laatste tijd komt Jan en alleen bijvoorbeeld met voorstellen voor een betere rekenrente. De vakbonden willen overstappen op de Europese rekenrente die voor verzekeraars geldt. Die langetermijnrente is rond 1,5% hoger dan de rekenrente die De Nederlandsche Bank (DNB) de pensioenfondsen voorschrijft. Dat scheelt 4 tot 6 procentpunten extra aan dekkinggraad, wat meer pensioenopbouw voor werknemers betekent en meer kans op indexatie voor gepensioneerden. Iedereen

Wat betekenen de mislukte onderhandelingen voor gepensioneerden?

Hierdoor blijft voorlopig alles bij het oude. In het bijzonder de rekenregels voor pensioenfondsen blijven zoals ze zijn. Geen hogere rekenrente, dus geen hogere dekkinggraden, en dus heel weinig kans op indexatie. Maar ook zal voorlopig de doorsneepremie blijven bestaan, waarbij iedere werknemer ongeacht leeftijd eenzelfde percentage premie afdraagt over het pensioengevend loon. Voor de afschaffing daarvan, die in de plannen stond, zijn miljarden nodig die mogelijk bij de pensioenfondsen zelf vandaan moeten komen. Dan zou er ook minder geld voor indexatie overblijven.

blij, maar niet DNB. Die vindt de Europese rekenrente veel te rooskleurig. Minister Koolmees zit volledig op de lijn van DNB. De reden is simpelweg angst dat pensioenfondsen te weinig reserves overhouden als ze gaan indexeren. Econoom Bas Jacobs, ook niet uit de media weg te slaan, wijst op een ander gevaar van een te hoge rekenrente: Pensioenfondsen zouden risicovol kunnen gaan beleggen om die hoge rente in de praktijk waar te maken.

vervolg pag.2 >

IN DIT NUMMER

Haank koopt Boerderij	2	Geen verhoging AOW leeftijd	5
Van de Bestuurstafel	3	Nibud rapport inkomen gepensioneerden	6
Banen bij REXL door Brexit	4	Winter	7
Dekkingsgraad krijgt tik	4	Ton Boogers	8

COMMENTAAR

De doem

Sommige dingen veranderen nooit. Er rust een doem op. Ik zocht iets op en vond het in onze Nieuwsbrief van december 2010 op de voorpagina. Citaat: „Een nieuw pensioenakkoord is in de maak. De informatie erover is chaotisch.” Het nog maar in 2007 vernieuwde pensioensysteem moest zo nodig vernieuwd worden. De economische crisis werd het nieuwe kantelpunt richting onvermogen. Anno 2018 zijn we namelijk geen stap verder. Bij de pensioenen is het nog steeds crisis terwijl de welvaart al weer jaren terug is en Nederland jawel „HET BESTE PENSIOENSYSTEEM VAN DE WERELD” heeft. We zijn meesters in hamsteren en pensioen oppotten. Om te lachen en te huilen. Ons pensioensysteem is verworden tot een voor de meeste Nederlanders onbegrijpelijke toverformule. In Den Haag zijn ze de juiste samenstelling ervan kwijtgeraakt.

De enkelband van Koolmees

Er dreigt nu een draak uit de borrelende toverkolf op te rijzen. Aan Koolmees en de zijnen de taak om als een Harry Potter van al die in de loop der jaren door elkaar gehuselde ingrediënten in allerijl een wondermiddel te maken. Maar, er moet eerst iets aan vooraf gaan. Koolmees moet zich los zien te maken van zijn knellende enkelband: De Nederlandsche Bank. In dit door hem aanbeden oord dient een heilige graal te worden aangepakt: de lage rekenrente. Voor zover u dit al niet wist, we bedoelen de zogenaamd ‘risicovrije’ rekenrente. Die hoeft maar iets omhoog te gaan en zo op gezond verstand te zijn gebaseerd. Dan geschiedt er een echt wonder en kan ons pensioen, na jaren in de wachtkamer te hebben gestaan, geïndexeerd worden in plaats van gekort. Ook in het belang van werkenden. We citeren een onderzoek door het Financieele Dagblad. Als we de hogere Europese rekenrente mochten toepassen kan de dekkingsgraad tot 6% stijgen. Zowaar een wonder. Geen gedoe meer over kortingen maar indexatievreugde. Hoewel ik ons allen het beste toewens voor 2019 vrees ik dat onze heilige rekenrente met kunst en vliegwerk laag wordt gehouden. Ze hebben in Amsterdam en Den Haag een hekel aan gezichtsverlies.

Harry Nijhuis

vervolg van pag.1 >

Daartegen zouden dan nieuwe toeziensregels nodig zijn. Het beste vindt Jacobs een pensioenstelsel met individuele rekeningen. „Dan bestaat dit soort gedoe over rekenrentes niet meer. Hogere rekenrente bij een pensioenprobleem? Helemaal prima, belazer vooral jezelf.” Dat is, iets anders verwoord, ook hoe DNB erover denkt: alleen bij een ‘zuivere premieregeling’, ook wel een persoonlijk pensioenpotje genoemd, kan de risicovrije rente worden losgelaten.

FNV-achterban

Dat de vakbonden bij het laatste gesprek op 20 november niet overstag gingen, heeft enerzijds te maken met angst voor de achterban. Of die het onderhandelingsresultaat zou accepteren was twijfelachtig. Om de FNV-achterban te overtuigen zouden ook oppositiepartijen moeten instemmen met het akkoord. Anderzijds wilden de bonden hardere toezeggingen van het kabinet, speciaal over een minder strakke koppeling van de AOW-leeftijd aan de levensverwachting. Vakbond FNV denkt met afschuw terug aan het vorige pensioenakkoord uit 2011, waarna wel de stijgende AOW-leeftijd werd ingevoerd, maar over een flexibele AOW of extra maatregelen voor oudere werknemers niets meer werd gehoord. Zo iets zal de FNV niet weer gebeuren, het vertrouwen in beloften van Rutte is minimaal.

De Pensioenfederatie, de koepel van pensioenfondsen, roept sociale partners en kabinet op opnieuw om tafel te gaan om alsnog een akkoord te bereiken. Het kabinet is volgens directeur Gerard Riemen „de eerstaangewezen partij om te bewegen”. Een flexibeler opstelling van minister Koolmees over de aanpassing van de rekenrente zou een opening bieden om de onderhandelingen te hervatten. [JH]

Derk Haank koopt Boerderij

Derk Haank, voormalig directeur van Elsevier Science, kan het ondernemen niet laten. Vorig jaar is hij gestopt als topman bij Springer Nature, maar de boerenzoon uit de achterhoek heeft nu met twee medestanders vakblad Boerderij gekocht van RELX. De naam Misset keert ook terug.

In de jaren negentig was Haank de baas van Misset in Doetinchem. Het weekblad De Boerderij was destijds de belangrijkste agrarische titel, zoals beschreven door Harry Nijhuis in onze Nieuwsbrief van afgelopen juli (pagina 4). Inmiddels is het een cluster van bladen en betaalde websites geworden, dat viel onder ProAgrica, onderdeel van Reed Business Information. RELX vond dit niet meer bij de kernactiviteiten horen en zette het te koop. Daar hoorde Cor Jan Willig van, medeoprichter van New Skool Media, de uitgeverij die eerder Elsevier Weekblad van RELX kocht. Met uitgever Luc van Os richtte het drietal een BV op met de naam Doorakkeren, bedacht door de vrouw van Haank. Die BV heeft nu 51% van RELX overgenomen, dat voorlopig de andere 49% behoudt. Op termijn zal RELX dat aandeel van de hand doen, op dezelfde manier als dat met Elsevier Weekblad is gedaan.

Rendabele business

Het aangekochte cluster titels zal de naam Misset Uitgeverij krijgen, met als standplaats Doetinchem. Er werken 140 mensen en de jaaromzet bedraagt 30 miljoen. Haank vertelde het Financieele Dagblad: „We zijn heel blij met deze voorgenomen transactie, omdat we geloven in het

HOOFDREDACTIE: Harry Nijhuis **EINDREDACTIE:** Jeroen Hogendorp
VORMGEVING: Jos Wachelder
BIJDRAGEN: Wil Langenbarg, Jeroen Hogendorp.
REDACTIEADRES: Veenweg 21a, 7055 BP Heelweg, Tel.: (0315) 24 14 72
E-MAIL: harwil@planet.nl **WEBSITE:** www.vgeo.nl

VRAGEN OF MEDEDELINGEN? Als er veranderingen optreden, bijvoorbeeld door verhuizing of overlijden, kunt u dit kenbaar maken bij onze penningmeester Ger de Rooij, Grootweg 12, 1647 CN Berkhout. Tel : 0229-553054
 E-mail: penningmeester@vgeo.nl M. 06-37349696
 Voor zaken betreffende bestuur en organisatie kunt u contact opnemen met Paul Klein, Thierensweg 15, 1411 EW Naarden. Tel: 035-5389607,
 E-mail: pagklein@planet.nl

LIDMAATSCHAP EN CONTRIBUTIE VGeo-leden betalen jaarlijks € 14,- contributie. Een vrijwillige verhoging van deze bedragen wordt zeer op prijs gesteld. Contributie s.v.p. overmaken op ING-rekening NL27 INGB 0000 100 802. t.n.v. Vereniging van Gepensioneerden Elsevier-Ondernemingen, Doetinchem. Nadere informatie Ger de Rooij Tel : 0229-553054 E-mail: penningmeester@vgeo.nl

DE VOLGENDE NIEUWSBRIEF VERSCHIJNT APRIL 2019.
 KOPIJ MOET UITERLIJK 15 MAART BINNEN ZIJN.

ELSEVIER SENIOREN NIEUWSBRIEF
ES NIEUWSBRIEF

belang van vakinformatie nu en in de toekomst." En Willig zei dat het een hele rendabele business is, zonder exacte winstcijfers te noemen. De nieuwe eigenaren stelden zich op 15 november voor aan alle medewerkers in de kantine. In gesprek met Omroep Gelderland zei Haank de indruk te hebben dat de overname door hen zeer positief werd ontvangen.

Dat werd ons bevestigd door Robert Bodde, chef van de redactie (en voormalig lid van de Raad van Deelnemers en van het Verantwoordingsorgaan van SPEO). [JH]

Wat, Nederland op nummer 1 in pensioenranglijst?

Uit een jaarlijks onderzoek blijkt dat Nederland weer gestegen is op een bekende pensioenranglijst, naar de eerste plaats maar liefst. Hoe valt dit te rijmen met het geklaag dat overal over onze pensioenen te horen is?

Pensioenadviesbureau Mercer publiceert jaarlijks een ranglijst van pensioenstelsels. Volgens hun 'Global Pension Index' hebben wij van 34 landen het beste pensioenstelsel. Nederland is van plek twee gewisseld met Denemarken, dat de vorige zeven jaar aan kop stond.

Ons pensioenstelsel scoort sterk op alle onderdelen van de test die het bedrijf jaarlijks uitvoert. Het pensioenvermogen is voldoende om de huidige en toekomstige pensioenen te kunnen betalen. Deze betaalbaarheid wordt nog beter doordat de pensioenleeftijd stapsgewijs stijgt. Verder is het Nederlandse pensioenstelsel transparant en zijn er geen faillissementen van pensioenfondsen te verwachten (dat is elders wel eens anders). Ook de rendementen zijn goed; elke inge-

legde euro levert 3 tot 4 euro aan pensioen op.

Nepnieuws

Maar waarom horen we dan zo veel geklaag over de pensioenen? Veel ervan zou je nepnieuws kunnen noemen. Bijvoorbeeld wat regelmatig valt te horen, dat ouderen het pensioen van jongeren opeten. Of dat het pensioenstelsel onhoudbaar zou zijn wegens de vergrijzing. Of dat de kosten van beleggingen veel te hoog zijn en de rendementen tenietdoen. Het barst van zulke misvattingen, die soms gretig worden aangewakkerd door bepaalde media en politieke partijen. Wat volgens Mercer ook meespeelt, is dat „we vergelijken met hoe het was, niet met hoe het in andere landen gaat“.

Natuurlijk heerst er wel ontevredenheid over het feit dat de pensioenen, en de pensioenrechten van de werkenden niet te vergeten, al jarenlang niet zijn geïndexeerd. Terwijl de pensioenvermogens groeien en de economie opbloeit. Dat is ook het belangrijkste discussiepunt geworden in het pensioendebat, naast aanpassingen wegens de veranderde arbeidsmarkt, met steeds meer zzp'ers en flexbanen (zie Commentaar). [JH]

Oudere werknemer metaalindustrie is gewild

Personeelstekorten bij bedrijven in de metaal- en elektrotechnische industrie zorgen ervoor dat er steeds vaker een beroep wordt gedaan op oudere werknemers om hun pensioen uit te stellen of zelfs na hun pensioen tijdelijk terug te keren.

De sector heeft te kampen met een groot gebrek aan personeel. Het aantal bedrijven dat problemen heeft aan technici te komen is bijna verdubbeld ten opzichte van vorig jaar, naar 60 procent. Deze krapte op de arbeidsmarkt is erger dan tien jaar geleden. Het is vooral moeilijk uitvoerend personeel te vinden. Vier op de vijf bedrijven hebben daar veel moeite mee, zo heeft

VOOR HET EERST SINDS APRIL KAN GERARD ROZA de vergadering bijwonen. Niettemin laat hij weten wegens gezondheidsredenen bij de aankomende ALV te gaan stoppen als bestuurslid.

VOORZITTER HENK VAN DER RIJST HEEFT CONTACT OPGENOMEN met mevrouw Maarschalk Meijer. Zij is dit jaar toegetreden tot het Verantwoordingsorgaan van Pensioenfondsen PGB namens de gepensioneerd(e), en heeft nu ook een column in de Nieuwsbrief van de VVG-PGB. In de jaren tachtig werkte Noline Maarschalk zes jaar bij het blad Elsevier en zij heeft aangegeven lid te willen worden van de VGEO. Ter kennismaking zal zij langskomen bij een bestuursvergadering.

TER GELEGENHEID VAN ONS 25-JARIG JUBILEUM zal in januari een enquête gehouden worden onder de VGEO-leden. Het bestuur buigt zich over de vragen die daarin gewenst zijn. Dat blijkt nog niet zo eenvoudig.

DE PR-COMMISSIE BEHOEFT UITBREIDING, nu Beverly Holstein heeft aangegeven niet langer beschikbaar te zijn. In overleg met haar gaan we op zoek naar een vervangend lid.

HET BESTUUR IS BEGONNEN MET ZOEKEN naar geschikte locaties voor het Dagje Uit in augustus 2019. Vanwege het 25-jarig bestaan zou dit iets speciaals moeten worden waar zoveel mogelijk leden op af komen.

DE VOORZITTER RAPPORTEERT OVER de aanstaande fusie van de koepelverenigingen KNVG en NVOG. Henk van der Rijst was lid van de werkgroep die de fusie moest voorbereiden en die nu haar taken heeft afgerond. Naam en standplaats van de nieuwe vereniging zullen binnenkort gekozen worden. Ook de contributie die verenigingen van gepensioneerd(e) aan de koepelorganisatie moeten afdragen wordt nog vastgesteld. Voor de VGEO zal als onderdeel van de VVG-PGB de impact hiervan minimaal zijn.

DE PENNINGMEESTER LAAT WETEN dat de financiële situatie nog steeds gunstig is. Waarschijnlijk zal het jaar eindigen met een klein overschot, waar een tekort was begroot. Met de begroting van 2019 wil Ger de Rooij wachten tot er meer duidelijkheid is over het Dagje Uit.

HET BEZOEK AAN ONZE WEBSITE was weer tamelijk goed, gemiddeld 660 per dag. De pagina's met foto's van eindejaarsfeesten werden het meest bezocht, maar ook voor het document „Bij Overlijden“ en de herdenkingspagina voor onze oprichter Ton Boogers was veel belangstelling.

het onderzoekscentrum voor onderwijs en de arbeidsmarkt (ROA) onderzocht. Door de vergrijzing zal dit probleem nog verergeren. Het meeste personeel is nu tussen de 45 en de 65 jaar oud. Meer dan 10 procent van de bedrijven vraagt oudere werknemers door te werken of gepensioneerd(e) om tijdelijk weer aan het werk te gaan.

Duurzame inzetbaarheid

Volgens het onderzoek van ROA proberen bedrijven ook steeds meer de duurzame inzetbaarheid van werknemers te vergroten. Twee derde van de bedrijven maakt ge-

bruik van hulpmiddelen om fysieke problemen te voorkomen. Intussen loopt er al acht maanden een conflict over een nieuwe cao Metalelektro, met verspreide stakingsacties in het hele land. De werkgevers wijzen een looneis van 3,5% af en willen ook niet aan korter werken voor oudere werknemers met behoud van pensioen. De FNV ziet de bevindingen van ROA als steun voor hun eis om het werk aantrekkelijker te maken. Dan komen er meer jongeren op af en kunnen ouderen het langer volhouden. [JH]

Brexit zorgt voor banen bij RELX in Amsterdam

Er komen steeds meer banen bij in de vestiging Amsterdam van RELX. De Brexit blijkt een van de redenen daarvoor te zijn. Het gaat speciaal om technologiemedewerkers die voor Elsevier, de wetenschappelijke uitgeverij, gaan werken.

Op onze ALV dit jaar was Alexander van Boetzelaer, executive vice-president van Elsevier en hoofd van RELX Nederland, te gast om te vertellen over de huidige werkzaamheden van RELX. Die zijn sterk veranderd ten opzichte van de vroegere situatie. RELX is meer een bedrijf in de informatietechnologie geworden, en levert diensten aan auteurs die verder gaan dan publicatie van hun artikelen. Elsevier biedt bijvoorbeeld ook een eigen sociaal netwerk voor wetenschappers. Amsterdam speelt hierbij een belangrijke rol, zo liet Van Boetzelaer ons in april al weten. Elsevier heeft ook een samenwerkingsverband met Amsterdam Data Science, een platform waar onder andere de twee Amsterdamse universiteiten en het Centrum voor Wiskunde en Informatica bij zijn aangesloten.

Werkvergunning

Van de uitkomst van het Brexit-referendum in 2016 had RELX zich weinig aangetrokken, want dit jaar werd met goedkeuring van de aandeelhouders besloten de Britse nationaliteit te kiezen en de Neder-

landse te laten varen. Nu blijkt dat de Brexit wel degelijk een rol speelt binnen het concern. Er komen nu veel mensen werken in Amsterdam in plaats van Londen, omdat ze hier geen gevaar lopen hun werkvergunning te verliezen na de Brexit in maart volgend jaar. In totaal gaat het om ruim tweehonderd banen, van dataspecialisten tot experts op het gebied van kunstmatige intelligentie. Van Boetzelaer licht in het Financieele Dagblad toe dat het „voor Elsevier makkelijker [is] om in Nederland mensen te werven, omdat het onze thuismarkt is en het merk er bekender. Maar daarnaast willen we ook met het oog op Brexit een sterk technologiecluster in Amsterdam, naast het cluster dat we al hebben in Londen.”

RELX staat niet alleen in de keuze voor de hoofdstad. Het EMA (Europees Medisch Agentschap) is de grootste organisatie die al zijn activiteiten van Londen naar Amsterdam verplaatst. Ook een reeks effectenbeurzen en banken hebben een verhuizing aangekondigd. [JH]

Ouderen minder honkvast

Het percentage ouderen dat een ander huis koopt neemt toe, ten koste van starters op de woningmarkt. Uit recente cijfers blijkt dat het aandeel 55-plussers in tien jaar is gestegen van nog geen 10 naar 16 procent. Het aandeel 35-minners daalde van 55 naar 45 procent. Meest genoemde reden voor 65-plussers om te verhuizen is de gezondheid.

Deze verschuiving komt niet alleen door de vergrijzing. Het is voor jongeren de afgelopen jaren ook lastiger geworden om een woning te kopen. De hypotheekregels zijn strenger en jongeren hebben vaker geen vast contract, waardoor ze moeilijker bij de bank een hypotheek kunnen krijgen. Bovendien kiezen ze vaker bewust voor een huurwoning, om flexibel te zijn.

Een belangrijke rol speelt ook de overwaarde. Als ouderen nu hun

huis willen verkopen, is dat vaak drie keer of meer over de kop gegaan sinds de aankoop, zeker in de randstad. En regelmatig is de hypotheek grotendeels of geheel afgelost. Zo kunnen zij bij de huizenjacht jongeren aftroeven door boven de vraagprijs te bieden of geen voorbehoud van financiering te maken.

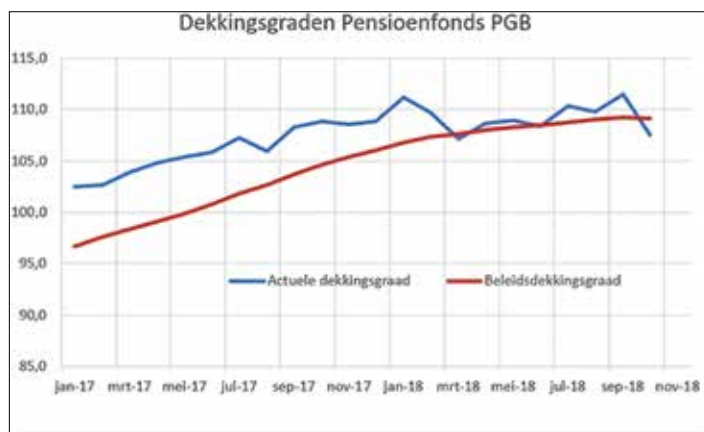
Appartementen

Vooraf bij aankoop van appartementen hebben de jongeren het

Dekkingsgraden krijgen een tik in oktober

Oktober was geen beste maand voor pensioenfondsen. Gemiddeld daalde hun dekkingsgraad van 110 naar 107 procent. De belangrijkste reden is het slechte beursklimaat; aandelen daalden wereldwijd zo'n 5%.

Door een lichte daling van de langetermijnrente, waarmee pensioenfondsen rekenen, stegen de verplichtingen met bijna een procent. Na een goede maand september valt dit voor veel fondsen, in het bijzonder de grote vijf, fors tegen. Ze leken uit de gevarezone te zijn, maar zitten daar toch weer in. De dekkingsgraad van Zorg en Welzijn bijvoorbeeld was eind oktober 100,4% en het gemiddelde over 12 maanden 101,5%. Met nog twee maanden te gaan zal dat gemiddelde per eind december niet boven de 104,3% uitkomen, voor het vierde jaar op rij. Als dat volgend jaar weer gebeurt, moet Zorg en Welzijn een korting aankondigen.

PGB

Pensioenfonds PGB doet het gelukkig beter, ook al heeft oktober er ook bij ons ingehakt. De dekkingsgraad daalde van 111,5% eind september naar 107,6% eind oktober. Maar het gemiddelde over twaalf maanden, de zogeheten beleidsdekkingsgraad, daalde slechts een tiende van een procent naar 109,2%. Voor ons is korten dus niet aan de orde, maar compensatie voor de inflatie is weer buiten beeld geraakt. Daarvoor is meer dan 110% nodig aan het eind van het jaar.

nakijken. Ging altijd rond 60% van de appartementen naar mensen onder de 35, nu is dat nog maar 40%. Toch zijn er genoeg babyboomers die een bungalow willen, blijkt uit onderzoek van de Nederlandse Vereniging van Makelaars (NVM). „Ze hechten waarde aan een tuin en het wonen op de begane grond”, aldus NVM-voorzitter Ger Jaarsma. Dus zoeken ze buiten de stad.

De huizen die 60-plussers achterlaten zijn meestal eengezinswoningen, relatief vaak uit de jaren zeventig. Een derde staat te koop voor minstens vijf ton, zo vond de NVM. Opvallend is dat 20 procent van de huizen van 60-plussers wordt gekocht door starters. Dan gaat het vooral om gedateerde woningen met een lagere vraagprijs. Dat biedt

starters met een kleinere portemonnee in de verhitte markt een kans.

Het CBS stelde vast dat gezondheid de belangrijkste reden is voor ouderen om te willen verhuizen. Op de tweede plaats komt de woning, die vinden ze vaak te groot. Van de 65-plus huishoudens wilde 3 procent in 2015 binnen twee jaar beslist verhuizen. Het percentage dat een seniorenwoning kiest om naar te verhuizen is gedaald van 60 procent in 2009 naar 44 procent in 2015. [JH]

„Op het moment dat je ziet dat het economisch beter gaat, de rendementen goed zijn, de vermogens van de pensioenfondsen stijgen, snappen onze deelnemers niet dat hun pensioenen niet stijgen. Of zelfs gekort worden.”

Jos Brocken
van pensioenfonds PMT
op 18 oktober
in het Financieel Dagblad

Herhaalde oproep „En Toen”

De redactie wil een nieuwe rubriek beginnen, „En Toen”. Die moet de rubriek „Wat vindt u daar nou van?” gaan vervangen. Achter de titel kun je een vraagteken denken, maar het is ook de herhaalde uitspraak van een kind dat enthousiast een verhaal vertelt. We doen een herhaald beroep op onze leden hun levenservaringen aan te dragen.

Veel lezers hebben vast wel eens iets hebben meegemaakt dat ze nooit zullen vergeten. Dat een beslissend keerpunt in hun leven betekende of altijd een mooie herinnering zal blijven. Soms hou je dat privé, maar het kan heel goed zijn dat je er graag over vertelt, op een verjaardag of een huwelijk. Daar zijn we naar op zoek, mensen die in ons blad zo'n verhaal zouden willen doen, omdat ze denken dat de andere lezers daar iets aan zouden kunnen hebben. Al was het maar een goed en inspirerend gevoel. Het hoeft niet per se met het vroegere werk bij een van de Elsevier-bedrijven te maken te hebben. Dat zou alleen maar een bonus zijn. Wie hiervoor in is, kan zich melden bij de redactie (Harry Nijhuis, 0315-241472 en harwil@planet.nl, of Jeroen Hogendorp, 020-6905139 en jhogendo@upcmail.nl). Wij zullen dan na een persoonlijk gesprek het verhaal op schrift stellen. Na beoordeling door de verteller zelf wordt het gepubliceerd. Indien nodig zullen we ook mensen actief benaderen. We kijken uit naar reacties! [JH]

Wat vindt u daar nou van?

Terugblikken en vooruitkijken

Terugblikken en vooruitkijken. Twee beschouwingen die passen bij het naderen van de jaarwisseling. We vroegen vier van onze leden wat er spontaan bij hen op kwam.

Mw. H. Koenders-Scheffer, Drempt

„Terugkijkend op dit jaar denk ik natuurlijk aan de lange, mooie zomer. En van recenter datum dat *Boerderij* is overgenomen door Derk Haank en dat de mensen die er nog werken in het pand kunnen blijven. Jarenlang werkte ik op de advertentieverkoop, dus...

Minder leuk vind ik op dit moment de aandacht die er is voor de Zwarte Pietendiscussie, veel te veel! Voor 2019 hoop ik uiteraard dat we met kinderen en kleinkinderen gezond mogen blijven. En wat mijn pensioen betreft dat het eindelijk iets hoger mag worden; we hebben de laatste jaren alleen maar ingeleverd.”

W.P.M. Zaal, Muiden

„Wat mezelf aangaat ben ik erg ongelukkig over het mislukken van het akkoord over het nieuwe pensioenstelsel. Na zeven jaar discussie terug bij af. Natuurlijk ben ik blij dat ik nog gezond ben, afgezien van kleine ongemakken die met leeftijd te maken hebben.

De toekomst van onze planeet zie ik met zorg tegemoet; ik hoop dat 2019 een keerpunt brengt. Omdat ik werk voor *Amnesty International* hoop ik bij te dragen aan – weliswaar geen milieuverbetering – maar wél wereldverbetering.”

Mw. E.H. Tjoa, Amstelveen

„Het verlies van twee bestuursleden van onze VGEO heeft mij erg aangegrepen: Rina en Hildegund. Beiden op dezelfde manier na een heel kort ziekbed. En nog een bestuurslid is ernstig ziek. Met hen heb ik lang samengewerkt en dan hakt dat erin.

Positief vind ik dat de KNVG, die zich afgesplitst had van de NVOG, na veel besprekingen toch weer samengaat met de NVOG. Met die beslissing ben ik blij omdat ik namens de VGEO vertegenwoordiger ben in de overkoepelende NVOG.

Mijn hoop voor de komende tijd is, dat veel Elseviermedewerkers die gepensioneerd raken, lid worden van onze vereniging. Ik heb een jong nieuw lid onlangs benaderd voor een bestuursfunctie en zij is positief.”

H. Keizer, Doetinchem

„Als ik terugkijk ben ik tevreden: een goed pensioen, AOW en een eigen huis. Ik denk dat we bij een goed pensioenfonds zitten, al mag dat niet alles doen ondanks de enorme reserves. Tweemaal ben ik gekort maar desondanks heb ik het goed. Altijd geleerd om zuinig te zijn en daar kom je erg ver mee. Gezondheid is het belangrijkste natuurlijk, ook voor de toekomst. Verder hoop ik dat er voor mensen die het minder hebben wat meer geboden kan worden, zodat die het ook goed zullen hebben.”

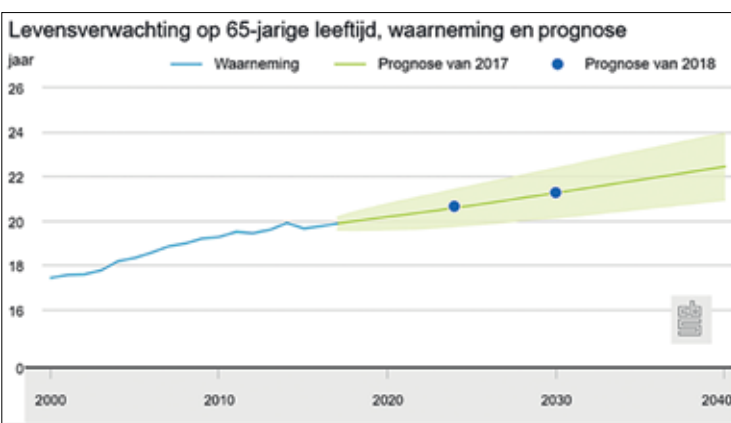
Dit is de laatste aflevering van deze rubriek die inmiddels 14 jaar bestaat. We hopen volgend jaar met een goed alternatief te komen.

De interviews zijn eind november gehouden door Wil Langenborg

AOW-leeftijd tweede keer niet verhoogd

Vorig jaar werd voor het eerst de AOW-leeftijd over vijf jaar niet verhoogd. In het huidige systeem is de leeftijd vanaf 2022 gekoppeld aan de levensverwachting van 65-plussers, en het CBS had uitgerekend dat die niet noemenswaard gestegen was.

Dit jaar bleek die levensverwachting zelfs licht gedaald ten opzichte van de eerdere prognose, waardoor de AOW-leeftijd ook in 2024 niet stijgt. De aankondiging is altijd vijf jaar van tevoren, zodat aanstaande pensionarissen er rekening mee kunnen houden. De vakbonden willen dat het systeem wordt aangepast. De AOW-leeftijd stijgt volgens hen te snel. In veel beroepen is het moeilijk

zo lang door te werken. De bonden hebben een minder snelle stijging tot inzet gemaakt van de onderhandelingen over het pensioenakkoord (zie de voorpagina).

Besparingen

Overigens levert het huidige systeem wel flinke besparingen op. De verhoging van de AOW-leeftijd

vorig jaar (naar 65 jaar en 9 maanden) leverde de schatkist 1,7 miljard euro op. Zoveel had de overheid extra moeten uitgeven als het bij 65 jaar was gebleven, zo heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) uitgerekend. Sinds 2013, toen de AOW-leeftijd voor het eerst omhoog ging, belopen de besparingen bijna 4 miljard euro.

Nibud: Eén op drie gepensioneerden komt moeilijk rond

Op dit moment komt een derde van de gepensioneerden moeilijk rond. Van de voormalig zelfstandigen zelfs 44 procent. Van gepensioneerde huurders en van mensen die ooit zijn gescheiden heeft ongeveer de helft moeite met rondkomen. Deze groepen maken zich ook vaker zorgen over hun financiën. Zo blijkt uit een uitvoerige rapportage van het Nationaal instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud).

Puntsgewijs nog enkele markante constatering betreffende gepensioneerden.

- De vermogenssituatie van gepensioneerden verschilt sterk. 36 procent heeft minder dan 5.000 euro spaargeld en 19 procent van hen heeft niets achter de hand. Minimaal 20% heeft meer dan 30.000 euro achter de hand.

Minder pillen gewenst

Hoe ouder, hoe meer medicijnen men dagelijks slikt. De gemiddelde 65-plusser neemt dagelijks drie medicijnen in, bij 75-plus zijn dat er vijf. Huisartsen zijn gewend meteen pillen voor te schrijven, en cliënten willen dat vaak ook. Maar pillen hebben ook nadelen, het kan anders.

Ouderen zijn massaal aan de pil. Niet om zwangerschap te voorkomen, maar om ouderdomskwalen te bestrijden. Veel van die kwalen hebben te maken met leefstijl. Te weinig beweging, te veel en ongezonder eten, stress of roken. Dus zijn er pillen tegen te hoge bloeddruk, te hoog cholesterol, te hoge bloedsuikers, kortademigheid, slecht slapen, noem maar op. In de meeste gevallen helpen pillen daartegen, maar elk medicijn heeft bijwerkingen. Kijk maar op de bijsluiter. Bovendien worden vaak de symptomen bestreden, niet de eigenlijke problemen aangepakt. Onze gezondheidszorg is eigenlijk niet ingericht op preventie. Huisartsen en

• Met name de lage inkomens onder gepensioneerden hebben weinig ruimte om zorguitgaven te betalen.

• Hoe lager het inkomen, hoe minder spaargeld mensen hebben. Daardoor ervaren zij de overgang naar pensioering ook als moeilijker. Deze huishoudens houden na het betalen van de vaste lasten en huishoudelijke uitgaven weinig geld over. Dit maakt het extra lastig om een inkomensdaling of onverwachte uitgaven op te vangen.

• 58 procent van de gepensioneerden heeft de overgang naar pensioering als (zeer) goed ervaren. 10 procent als (zeer) slecht.

• Het Nibud verwacht dat over 15 tot 20 jaar het aantal gepensioneerden dat moeite heeft met rondkomen, zal toenemen.

• De meeste gepensioneerden met een eigen woning (86%) hebben overwaarde maar geen plannen om die te verzilveren.

Het volledige rapport „Rondkomen na pensioering, nu en in de toekomst” is op www.nibud.nl te vinden.

specialisten zijn uitstekend opgeleid om problemen aan te pakken. Hoe die te voorkomen weten ze ook wel, maar daar doen ze weinig mee. En niet onbelangrijk, ze verdienen daar niets aan.

Ontpillen

Jongeren hebben nog de mogelijkheid pillen te vermijden door hun leefstijl aan te passen. Voor ouderen lijkt het eigenlijk te laat. Toch kunnen ook zij wat doen. Daarover verscheen deze zomer het boek *Ontpillen* van arts en verouderingswetenschapper David van Bodegom. Enkele tips uit eruit:

• Slaappillen helpen maar een week of twee, daarna maken ze vooral suf met kans op ongelukken.

• Brandend maagzuur? Eet kleine porties, let op van welk eten je het krijgt (vet bijvoorbeeld) en vermijd dat. Zet het hoofdeinde van je bed omhoog. Kauw kauwgom en drink veel.

• Zwarte koffie beschermt tegen diabetes. Hoe meer koppen per dag, hoe beter.

• Elke dag een handje noten eten helpt om je cholesterol te verlagen.

• Slechte stoelgang? Drink minstens twee liter water per dag en

ALS U DIT MAAR WEET

De koopkracht is in 2017 met 0,5% gegroeid volgens het CBS. Daar zitten wel een paar vraagtekens aan. Het gaat hier om gemiddelden en bovendien zagen gepensioneerden hun koopkracht afnemen volgens het CBS. Werknemers gingen er het meest op vooruit.

De totale uitvoeringskosten van Nederlandse pensioenfondsen stegen in 2017 met bijna 13% naar ruim 8,5 miljard euro blijkens een onderzoek van het actuarieel adviesbureau Icpnl. Dit werd vooral veroorzaakt door prestatieafhankelijke vergoedingen. Gemiddeld hadden de fondsen een belegd vermogen van 1.311 miljard euro. Dit was bestemd voor 5,6 miljoen actieve deelnemers, 3,3 miljoen pensioengerechtigden en 9,7 miljoen zogeheten slapers.

Nibud pleit ervoor te verkennen hoe het makkelijker kan worden om na pensioering de waarde van de woning te verzilveren zonder dat men hoeft te verhuizen. Nu zijn de mogelijkheden hiertoe nog beperkt.

Geen nieuwe ombudsman maar ombudsvrouw pensioenen treedt aan per 1 januari a.s. Dit wordt Henriëtte de Lange (49). Zij bemiddelt in klachten en geschillen over de uitvoering van een pensioenreglement.

Over Elsevier gesproken

„We staan positief tegenover open access. Wij werken samen met wetenschappers, beleidsmakers, universiteiten en financiers. We zien wereldwijd dat deze partijen uiteenlopende standpunten hebben. Een overgang naar open access kan volgens ons alleen succesvol zijn als er een goede samenwerking en een open dialoog tussen alle partijen is.” **Elsevier op 1 november 2018 tegen de NOS.**

„De winstgevendheid ligt bij RELX Group op een aanzienlijk hoger niveau dan bij Wolters Kluwer. Dat verwacht op iedere euro omzet maximaal 23 cent bedrijfswinst te behalen. RELX Group zit hier maar liefst een dubbeltje boven.” **Bartjens op 6 november in het Financieel Dagblad**

„Elsevier krijgt nu per gepubliceerd artikel vijfduizend euro of meer, terwijl hun kosten maar de helft daarvan zijn.” **Martijn Katan op 26 oktober 2018 in NRC**

„Zelf heb ik me altijd op mijn gemak gevoeld bij Elsevier. Het is een divers bedrijf. Slechts één keer heb ik een probleem gehad met een zakelijk contact. Toen hij vroeg of ik getrouwd was en ik antwoordde dat ik samenwoonde met mijn vriend, viel dat helemaal verkeerd. Ik vertelde dat aan mijn manager en die zei: zo iemand moeten we niet hebben, die moeten we gewoon ontslaan. Dat gaf heel veel steun.” **Michiel Kolman, senior vicepresident bij Elsevier, op 26 oktober 2018 in NRC**

eet veel vezels (volkorenbrood, fruit en groente). Veel bewegen is ook goed voor de darmen.

• Hoge bloeddruk? Acht kilo afvalven verlaagt die net zo veel als een dagelijkse pil. Twee uur bewegen per week scheelt een halve pil, evenals minder alcohol.

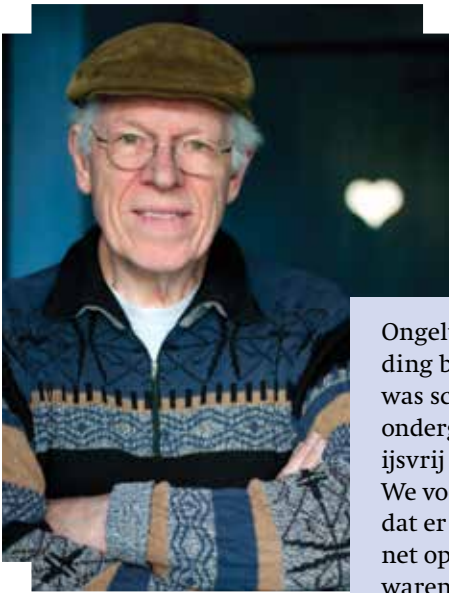
Nascholing

Wie hiermee wil beginnen, moet niet zomaar op eigen houtje met medicijnen stoppen of minderen. Overleg met de huisarts en vertel van de plannen. Steeds meer huisartsen beseffen heel goed dat pillen

geen panacee zijn.

Dit najaar is overigens een actie gestart om huisartsen na te scholen op het gebied van bestrijden van diabetes door middel van een gezonde leefstijl en een dieet. Nederland telt 1,2 miljoen mensen met diabetes type 2. De meesten slikken daar medicijnen tegen, terwijl dat vaak niet hoeft. In de praktijk schrijft de huisarts meteen een middel voor om de bloedsuikerspiegel te laten dalen. Er is nu een handleiding voor artsen hoe de medicatie te stoppen, met de slogan „Paprika in plaats van pillen”. [JH]

Winter

Ongelukken kunnen ontstaan door verblinding bij een lage zonnestand. Toen er nog ijs was schaatsten mijn vader en ik tegen zons- ondergang bijna een groot open water in dat ijsvrij werd gehouden voor de binnenvaart. We voelden aan het hobbelige ijsoppervlak dat er iets niet klopte. Mijn vader bedacht net op tijd dat de hobbeltjes bevroren golfjes waren die over het ijs waren gespoeld. Door het tegenlicht konden we geen onderscheid zien tussen ijs en water.

In de winter van 1962/63 keken we bij onze burens naar de Elfstedentocht op televisie. Ik was bekend met de route omdat ik met mijn vader een puzzeltocht door heel Nederland had gemaakt. Fantastisch om in het echt te zien wat ik op school had geleerd. Het vrouwtje van Stavoren, *een echte power woman*.

In die barre winter waren de kippenhokken achter onze boerderij compleet ondergesneeuwd. Water moest in melkbussen op een slee naar achteren worden gebracht. Die slee is er nog.

Lastig van de koude vond ik het plotselinge plassen. Sta je bij een boom, lukt het niet om snel door al die lagen kleren heen te graven. Wildplassen was vroeger niet verboden, maar die keer dat ik door de Paleisstraat naar de stomerij van oom Jan liep en tegen de zijgevel van het paleis stond te wateren kreeg ik wel een berisping van een politieagent. Dat vond je toen heel erg. Net als een standje van de leraar. Omdat ik op de auto- ped door het Vondelpark naar school ging om vogels te kijken kwam ik regelmatig te laat. Vaste prik: melden bij het hoofd der school en strafregels schrijven. Het heeft mijn handschrift verbeterd, mijn concentratievermogen vergroot en inzicht gegeven in de verhouding tussen eigengereidheid en plichtsbetrachting.

In militaire dienst idem dito. Verlofdag ver- geten aan te vragen, de marechaussee aan de deur. Achter in een open jeep is best koud. Later, als directeur, stond ik er bekend om dat fouten mochten, om van te leren. In die periode was het harmoniemodel helemaal

in. Overal werd benadrukt dat we toch voor- al rekening met elkaar moesten houden. Het was de tijd van de softe aanpak om de lieve vrede te bewaren. Peace zei John Lennon van de Beatles die met Yoko Ono, zijn tweede vrouw, op dat bed in het Hilton zat, terwijl ik beneden met dagbladdirecteuren vreedzaam dineerde om de jaarcijfers te vieren. Nu pro- bieren degenen die zelf geen respect tonen dat wel van anderen af te dwingen. Hulpver- leners worden belaagd terwijl zij iemands leven proberen te redden. Ik weet nog dat Roel van Duijn bij mijn ouders thee dronk en mij als echte kabouter werd voorgesteld. Mijn moeder had toen gemberkoekjes gebak- ken. Op een gelegen moment graaide ik alle gebroken koekjes en stukjes uit de trommel. Dat was een huisregel, het werd gedoogd. Hele koekjes liet je liggen, maar na een week werden koekjes geacht oud te zijn en mocht- ten zij eerlijk worden verdeeld. Wie niet thuis was greep ernaast.

De stampottentijd betekende na schooltijd kool snijden, bieten hakken, uien schillen en de appels op het droogrek op zolder keren en controleren op slechte plekken. Zo eet je de hele winter net niet rotte appels, uit de hand, als appelmoes, appeltaart en hete bliksem.

In huis was het vaak net zo koud als bui- ten, met dat verschil dat het er niet woei, hooguit wat tochtte. Mijn liefste tante (van wie ik tekenpotloden had gekregen) had van schapenwol een onderhemd gebreid, twee maten te groot, omdat het dan in de hete was zou krimpen en dichter worden. Ik droeg dat pantser tegen de kou direct op mijn lijf, van kriebelen had ik geen last. In militaire dienst had mijn broer een schapen- vacht voor mij. Die droeg ik onder mijn jack en ik spreidde hem uit over mijn matras. Ik herinner mij nog een giga vlierbessenoogst waar wij jam van maakten. In deze caleido- scoop van herinneringen zie ik vooral terug hoe gewoon alles was, dat je veel zelf moest doen, maar ook gezamenlijk. Zoals het hoorde, daarom was het zo gewoon.

Reacties: pmj.fiedeldijdop@quicknet.nl

Ton Boogers: toegewijd en sociaal betrokken

Ton Boogers beleeft het jammer genoeg niet meer: het 25-jarig bestaan van zijn VGEO volgend jaar. Hij overleed 13 september jl. in Nieuwegein een dag nadat hij in familiekring nog zijn 94ste verjaardag had gevierd. Volgens zijn dochter Constance heeft hij het leven tot de laatste dag in eigen regie kunnen leven.

Het oprichten en voorzitterschap van de VGEO (van 1992 tot 2002) was slechts een van de mijlpalen in het bestaan van Ton Boogers. Een strijdbaar leven dat bij Elsevier werd getypeerd door zakelijk talent, vakbekwaamheid en visie maar ook grote sociaal-maatschappelijke betrokkenheid. Veel oud-collega's zullen hem vooral van die eerste eigenschappen herinneren. Maar hij was tot op hoge leeftijd ook betrokken bij meerdere maatschappelijke organisaties en als goed katholiek ook kerkelijke instellingen. Hij ontving daarvoor onderscheidingen en was ridder in de orde van Oranje-Nassau.

Uitgeversvak

Via een korte omweg vond deze zoon van een Tilburgse timmerman zijn toekomst in het uitgeversvak. Een kantoorbaan bij Boekhandel en Kerkmuziekuitgeverij W. Bergmans in Tilburg legde het fundament daarvoor. Nadat Bergmans een overstap maakte naar Uitgeversmaatschappij Elsevier NV Amsterdam trad Ton daar in 1949 ook in dienst. Hij werkte zich hier op tot hoofd productie bij Elseviers Wetenschappelijke Uitgeverij. Ton liet zijn sporen na als een innovator op het gebied van drukwerk. De enorme groei van de wetenschappelijke uitgeverij was mede aan hem te danken. Zijn dochter Constance herinnert zich hem als een visionair in zijn vak. Hij zag al vroeg de digitaliseringstrend en de komst

van de pc op kantoor. Spoedig zou blijken wat voor invloed de computer kreeg op het totale uitgeefproces. Ton was iemand van de oude stempel, herinnert zijn vroegere secretaresse Willeke Casteren van Cattenburch zich. Toegewijd aan het Elseviergebeuren, 100% betrouwbaar, hardwerkend en veel te bescheiden.

Rechtvaardigheidsgevoel

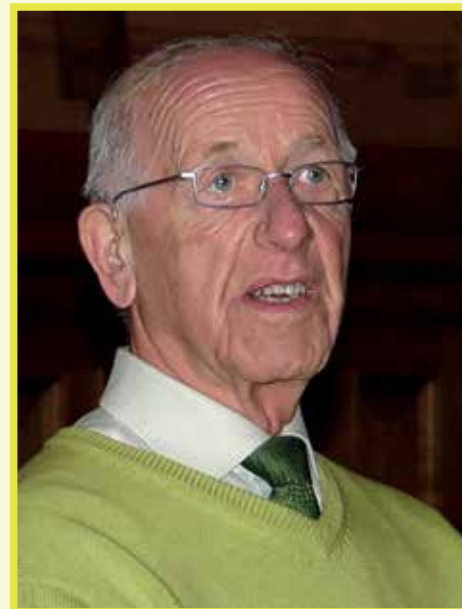
Zijn altijd aanwezige sociaal-maatschappelijke kant in het collegiaal verkeer kwam onder meer tot uitdrukking toen hij de jaren 70 al vrouwen liet thuiswerken, zodat zij zich konden emanciperen. Zijn rechtvaardigheidsgevoel kwam ook tot uitdrukking als lid van de Raad van Deelnemers van het voormalig Elsevier-pensioenfonds SPEO. Vanuit zijn belangenbehartiging namens de gepensioneerden ontstond ook het voornemen VGEO op te richten als klankbord en belangenvereniging. Zijn dochter Constance memoreerde dat hij opkwam voor mensen die het minder hadden en het moeilijk vonden om dan de juiste woorden te vinden. „Pa heeft menig pleidooi gehouden, of brief geschreven, voor mensen in de problemen. Of gezorgd dat er financiële ondersteuning kwam voor mensen in nood. Dat deed hij altijd op de achtergrond.”

Overdracht voorzitterschap In 2002 droeg hij niet alleen de VGEO-voorzittershamer over aan Jan Nefkens, maar

ook het hoofdredacteurschap van de Elsevier Senioren Nieuwsbrief aan Harry Nijhuis. Zijn betrokkenheid bij zijn geesteskind bleef onverminderd groot. Zo stak hij veel tijd in het verzamelen van pensioennieuws dat hij zond naar de redactie zodat die goed op de hoogte bleef. Een belangrijk deel daarvan vond zijn plek in de veelgelezen Nieuwsbrief van onze website. Gerard Roza, webmaster van de site, herinnert zich Ton als een zorgzaam mens en diens enorme tekstproductiviteit. Hij las vele kranten en tijdschriften. Hele lappen tekst betreffende pensioenen typte hij soms over. Maar toen dit auteursrechtelijk niet meer mocht stopte hij noodgedwongen. In 2010 zette het VGEO-bestuur hem in het zonnetje vanwege zijn 200ste bijdrage.

Pijnlijke ervaringen

Harry Nijhuis en Ton Boogers hielden contact met elkaar en deelden hun frustraties over pensioenbeleid. Als rasechte Elsevieriaan was de ophefing van SPEO en overgang naar PGB een pijnlijke ervaring voor hem. Evenals het maar niet uitkomen van het beloofde historisch Elsevierboek. Zo zag hij weer een stuk bedrijfs geschiedenis teloorgaan. Om zijn ervaringen niet verloren te laten gaan begon Ton in 2010 herinneringen op te schrijven van zowel voor als na zijn pensionering. „Niet als een ijdele en zelfingenomen kwast maar voor enkele intimi”, zo formuleerde hij zijn initiatief. Nadat pensioenfonds SPEO was opgeheven zag ook Ton nog steeds het belang

van VGEO als belangenbehartiger. Het sociale contact vond hij onverminderd belangrijk. Jammer genoeg was hij de laatste jaren van zijn leven niet sterk genoeg meer om zoals voorheen trouw de jaarvergaderingen bij te wonen. Maar zijn geesteskind de VGEO ging hem tot op het laatst aan zijn hart.

Bijzonder laatste cadeau

Een laatste heel bijzonder cadeau gaf hij volgens dochter Constance zijn drie kinderen op de laatste dag van zijn leven. Een dag na zijn, nog gezellig gevierde, 94ste geboortedag kwam hij onverwacht in het ziekenhuis terecht. Daar werd in een paar uur duidelijk dat zijn leven ten einde zou lopen. „Op die drempel van leven en dood, speelde hij het klaar ons allemaal nog een laatste keer vol liefde aan te kijken en te bedanken. Met ons als kinderen om hem heen, blies hij zijn laatste adem uit, met een zalige glimlach om zijn mond en met zijn ogen kijkend in een andere dimensie,” aldus Constance in haar afscheidswoord.

IN MEMORIAM

De volgende leden zijn ons ontvallen:

S.U. Boonacker, Middenbeemster
H.C.C.M. Draper, Mijdrecht
J.H.M. Hemels, Heemstede